

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Makroekonominės prognozės

2024 m. kovas

Turinys

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos	2
1 lentelė. Numatoma Lietuvos ekonomikos raida	4

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos

2024 m. kovo 19 d.

Pasaulio ekonomikos aktyvumas ir toliau yra prislopęs. Jis ir artimiausiais metais turėtų būti šiek tiek mažesnis, nei buvo pastarąjį dešimtmetį. Tokiai pasaulio ekonomikos raidai didelę įtaką daro tebebersiduodantis sugriežtintos pinigų politikos slopinantis poveikis. Jis per griežtesnes finansavimo sąlygas ir palaipsniui vėstančią darbo rinką veikia visas didžiąsias pasaulio ekonomikas – JAV, Kiniją ir euro zoną. Vertinama, kad kol kas įvykiai Raudonojoje jūroje turėjo tik ribotą poveikį pasaulio ekonomikos raidai, tiekėjų prekių pristatymo terminai pailgėjo santykinai nedaug, palyginti su 2021–2022 m., kai pasaulio tiekimo grandinių sutrikimai buvo itin dideli. Pažymėtina, kad iš didžiųjų pasaulio ekonomikų mažiausiai palanki numatoma svarbiausios Lietuvos prekybos partnerės – euro zonos – ekonomikos raida. 2024 m. pirmąją pusę dėl slopstančio teigiamo ekonomikos atsivėrimo impulso, konkurencingumo iššūkių, griežtų finansavimo sąlygų ir padidėjusio vartotojų netikrumo euro zonos ekonomikos aktyvumas tebebus labai vangus. Vis dėlto dėl mažėjančios infliacijos ir tebeaugiančio darbo užmokesčio didėjančios namų ūkių perkamosios galios, augančių valdžios sektoriaus išlaidų ir atsigaunančios išorės paklausos antrąjį pusmetį euro zonos ekonomikos aktyvumas turėtų pradėti atsigaunanti. Augančios namų ūkių pajamos, didėjanti išorės paklausa ir slopstantis sugriežtintos pinigų politikos poveikis turėtų prisidėti ir prie tolesnio euro zonos ekonomikos atsigaavimo vidutiniu laikotarpiu. Tokia svarbiausios Lietuvos prekybos partnerės ekonomikos raida lemia, kad šiais metais išorės paklausa Lietuvoje pagamintoms prekėms ir paslaugoms vis dar bus vangi ir sparčiau turėtų didėti tik nuo 2025 m. Nepaisant to, visu prognozių laikotarpiu išorės paklausos raida bus pastebimai lėtesnė už ilgalaikį vidurkį.

Lietuvos ekonomika jau dvejus metus yra vangiai, palengva atsigaunančios vidaus paklausos teigiamą poveikį atsveria eksportuotojų sunkumai. Gerėjančią vidaus paklausos raidą teigiamai veikia tiek investicijos, tiek namų ūkių vartojimas. 2023 m. investicijas labiausiai didino valdžios sektorius ir pramonė, kurioje apie trečdalį investicijų lėmė vienos naftos perdirbimo įmonės vykdyta rekonstrukcija. Valdžios sektorius didesnę lėšų dalį nukreipė į statybos projektus, o tai turėjo įtakos sparčiai augusioms investicijoms į kelius ir gatves, elektros tinklus. Į šias dvi statinių grupes nukreiptos investicijos sudarė daugiau nei du trečdalius viso statybos darbų padidėjimo praėjusiais metais. Reikšminga dalis šių projektų buvo finansuojama europinėmis lėšomis. 2023 m. pabaigoje vėl pradėjo augti ir namų ūkių vartojimas. Jo atsigaunimą labiausiai veikė jau kelis ketvirčius didėjanti perkamoji galia, ir toliau palanki padėtis darbo rinkoje bei palengva gerėjančios nuotaikos. Tiesa, namų ūkiai tebėra atsargūs ir vis dar nėra linkę prisiimti didesnių finansinių išlaidų.

Mažėjančiai prekių ir paslaugų eksporto apimčiai poveikį turi neaugusi išorės paklausa, apribotas reeksportas ir eksporto rinkos dalių korekcija. Reeksporto raidai didelę įtaką daro sugriežtinta dvigubos paskirties prekių patikra, kuri reikšmingai apribojo reeksporto srautus į Nepriklausomų valstybių sandraugos šalis. Eksporto rinkos dalių korekciją daugiausia lėmė struktūriniai veiksniai, kurie reikšmingai paveikė tik kelias prekių grupes. Medienos ir baldų produktų eksportą labiausiai veikė sumažėjusi šių produktų paklausa, nes, sugriežtinus pinigų politiką, sulėtėjo nekilnojamojo turto sektoriaus raida pagrindinėse prekybos partnerėse. Chemijos produkcijos paklausą mažino atsitraukusi COVID-19 pandemija, o po pandemijos vėl atsivėrusi Kinija ir išaugęs šių produktų srautas iš Azijos taip pat sumažino chemijos produktų kainas. Taip pat sankcijos, iš dalies sustabdžiusios AB „Lifosa“ veiklą, sudarė sąlygas užsienio fosfatų trąšų gamintojams užimti atsilaisviusią rinkos dalį. Prie eksporto rinkos dalių korekcijos prisidėjo ir prastesnis žemės ūkio derlius, kurio vertė 2023 m. buvo penktadaliu mažesnė nei 2022 m. Atsižvelgiant į šių veiksnių pobūdį, pastarosios eksporto rinkos dalių korekcijos nederėtų sieti tik su Lietuvos eksporto konkurencingumo praradimu, o pastaruoju metu stebimas rinkos dalių stabilizavimasis leidžia tikėtis palaipsniui spartėjančio lietuviškos kilmės eksporto augimo minėtiems sukrėtimams slopstant.

Padėtis darbo rinkoje ir toliau yra gera, šiuo metu užimtųjų skaičius Lietuvoje yra didžiausias nuo pasaulinės finansų krizės laikų. Tokiam užimtųjų skaičiaus augimui įtaką darė reikšmingai pasikeitusios migracijos tendencijos. 2023 m. į Lietuvą daugiau atvyko, nei išvyko, tiek užsieniečių, tiek lietuvių. O teigiamas migracijos balansas nusiųrė natūralios gyventojų kaitos neigiamą poveikį – 2023 m. nuolatinių gyventojų skaičius Lietuvoje padidėjo daugiau nei 29 tūkst. Itin sparčiai augant darbo jėgai, nedarbo lygis praėjusių metų pabaigoje šiek tiek padidėjo, tačiau, žvelgiant iš istorinės perspektyvos, jis vis dar yra žemas. Ne mažiau svarbu pastebėti, kad, net ir sparčiai augant galinčių dirbti asmenų gretoms, laisvų darbo vietų lygis – laisvų ir visų darbo vietų santykis – reikšmingiau nesumažėjo ir tebėra artimas istorinėms aukštumoms. Lietuvos ekonomikai neaugant jau bene dvejus metus, tokia besitęsianti darbuotojų samda, žemas ir gana stabilus nedarbo lygis ir vis dar aukštas laisvų darbo vietų lygis rodo tebesančią įtampą darbo rinkoje. Šie veiksniai kartu su įmonių nusiteikimu išsaugoti esamus darbuotojus lemia tai, kad darbo užmokestis tebekyla sparčiai, nors darbo našumas neauga. Tokia padėtis nėra tvari: jei ekonomikos augimas ir našumas neatsigauna, įmonėms darysis vis sunkiau palaikyti esamą darbo užmokesčio augimo tempą neperžiūrint darbuotojų skaičiaus.

Ekonomikos raida artimiausiu metu tebebus vangī, o pastebimesnio pagyvėjimo tikimasi tik šių metų antrąją pusę. Labiausiai ekonomikos aktyvumą slopins vangī eksporto raida, kurios potencialą varžys nedaug didėsianti išorės paklausa ir apribotos prekių reeksporto galimybės. Nepalankias tendencijas išorės aplinkoje turėtų atsvėrti palengva stiprėsianti vidaus paklausa, ypač namų ūkių vartojimas. Vėl pradėjęs augti praėjusių metų pabaigoje, namų ūkių vartojimas turėtų išlaikyti šią tendenciją ir ateityje, nes numatoma, kad nemenkai kils realiosios gyventojų pajamos, padėtis darbo rinkoje tebebus palanki dirbantiesiems, mažės gyventojų netikrumas dėl ateities. Ekonomikos aktyvumą toliau turėtų didinti ir investicijos, jų raidą tebeskatins gausėjantys Europos Sąjungos (ES) paramos fondų srautai. Tiesa, tokios veržlios investicijų raidos, kokia buvo praėjusiais metais, nenumatoma, tačiau investicijų apimtis ir toliau bus istoriškai aukšto lygio. Atsižvelgiant į šiuos veiksnius, numatoma, kad Lietuvos ekonomika 2024 m. augs 1,6, o 2025 ir 2026 m. paspartės atitinkamai iki 3,1 ir 3,3 proc. Šioje ekonomikos raidos perspektyvoje nepalankių rizikų, kurios gali lemti lėtesnę, nei numatoma, Lietuvos ekonomikos raidą, pastebima daugiau teigiamų. Lėtesnę, nei šiuo metu numatoma, ekonomikos raidą galėtų lemti mažiau palanki pagrindinių prekybos partnerių ekonomikų raida, silpnėsis, nei šiuo metu numatoma, namų ūkių vartojimo atsigavimas ar vėl padidėsianti geopolitinė įtampa pasaulyje. Kita vertus, sparčiau, nei šiuo metu numatoma, įsisavinami ES paramos fondų srautai galėtų lemti palankesnę, nei šiuo metu tikimasi, Lietuvos ekonomikos raidą.

Nukritus energijos ir kitų žaliavų kainoms, spaudimas infliacijai tebėra sumažėjęs. Tai kartu su nuslopusiu vidaus vartojimu lėmė, kad, net ir reikšmingai sumenkus bazės efektui, metinė infliacija toliau mažėjo ir vasario mėn., palyginti su sausio mėn., nepasikeitė ir sudarė 1,1 proc. Grynoji infliacija, kuri neapima labiau nuo išorės veiksnių priklausomų – energijos ir maisto prekių – kainų, taip pat mažėjo, tačiau, sparčiai augant darbo sąnaudoms, ir toliau buvo reikšmingai didesnė už bendrąją infliaciją. Vasario mėn. grynoji infliacija daugiau nei keturis kartus viršijo bendrąją infliaciją. Būtent paslaugų, kurių raidą daugiau nei kitų grupių atveju lemia vidaus veiksniai, kainos pastaraisiais mėnesiais kilo sparčiausiai metiniu tempu ir buvo pagrindinis bendrąją infliaciją lemiantis veiksnys. Nors neramumai Raudonojoje jūroje kelia riziką, kad, padidėjus prekių pristatymo kainoms, spaudimas prekių kainoms gali išaugti, tačiau importuojamų prekių kainų lygis reikšmingai nesikeičia, rinkose ir toliau numatoma palanki energijos išteklių ir žaliavų kainų raida. Palyginti su ankstesnėmis prognozėmis, dėl aukšto turimo dujų atsargų lygio lūkesčių, kad šalčio sezono metu pavyks išvengti reikšmingesnių tiekimo sutrikimų, ir augančios atsinaujinančiosios energijos elektros generacijos rinkose itin pagerėjo dujų ir elektros kainų raidos vertinimas, todėl šių metų, palyginti su gruodžio mėn. prognozėmis, dujų ir elektros kainų prielaidos sumažintos trečdaliu. Atsižvelgiant į tai, prognozuojama, kad šiemet vidutinė metinė bendroji infliacija sumažės iki 1,6, o kitais metais sudarys 2,4 proc. Atsigaunant privačiajam vartojimui ir kylant darbo sąnaudoms, nors ir lėtesniu, bet vis dar sparčiu tempu, grynoji infliacija šiemet bus didesnė už

bendrąją infliaciją. Prognozuojama, kad vidutinė metinė grynoji infliacija šiemet sudarys 3,1, o kitais metais – 2,4 proc.

1 lentelė. Numatoma Lietuvos ekonomikos raida

	2024 m. kovo mėn. prognozė ^a				2023 m. gruodžio mėn. prognozė			
	2023	2024 ^b	2025 ^b	2026 ^b	2023 ^b	2024 ^b	2025 ^b	2026 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)								
Vidutinė metinė infliacija pagal SVKI	8,7	1,6	2,4	2,4	8,8	2,5	2,5	2,4
Bendrojo vidaus produkto defliatorius ^c	7,1	2,4	3,1	3,0	7,7	2,9	2,9	2,9
Darbo užmokestis	12,6	10,3	8,5	8,1	12,2	9,4	8,7	8,3
Importo defliatorius ^c	-5,8	0,8	2,9	2,7	-5,5	0,0	2,9	2,5
Eksporto defliatorius ^c	-0,2	1,4	3,0	2,8	0,0	1,1	2,9	2,5
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis; %, pokytis per metus)								
Bendras vidaus produktas ^c	-0,3	1,6	3,1	3,3	-0,2	1,8	3,1	3,3
Privačiojo vartojimo išlaidos ^c	-1,1	3,0	3,7	3,7	-1,7	2,4	3,5	3,6
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	0,3	0,1	-0,5	0,0	0,3	0,2	0,0	0,0
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas ^c	10,6	4,5	3,4	6,0	8,6	3,9	4,0	6,0
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	-4,8	0,2	3,3	3,5	-5,3	0,5	3,2	3,4
Prekių ir paslaugų importas ^c	-6,6	1,3	3,9	4,7	-7,2	1,4	3,6	4,3
Darbo rinka								
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	6,8	7,0	6,8	6,6	6,7	6,5	6,4	6,3
Užimtųjų skaičius (% , pokytis per metus) ^d	1,5	-0,2	-0,3	-0,3	1,0	-0,1	-0,5	-0,5
Išorės sektorius (% , palyginti su BVP)								
Prekių ir paslaugų balansas	4,0	3,6	3,2	2,5	4,0	4,0	3,7	3,1
Einamosios sąskaitos balansas	1,2 ^b	0,5	0,2	0,1	1,3	0,9	0,6	0,0
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	3,0 ^b	2,8	3,0	2,2	2,8	2,6	2,7	1,4

^a Makroekonominė rodiklių prognozė parengta remiantis tarptautinės aplinkos prielaidomis, sudarytomis pagal informaciją, paskelbtą iki 2024 m. vasario 12 d., ir kitais duomenimis bei informacija, paskelbtais iki 2024 m. kovo 1 d.

^b Prognozė.

^c Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

^d Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją.

© Lietuvos bankas

Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius

www.lb.lt

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

ISSN 2783-5561 (online)